

Förslag till verksamhetsförändring vid Strömbackaskolan

Inledning

De ekonomiska vindarna blåser snålt över landets kommuner idag. I SKL:s ekonomirapport från december 2018 märks en dämpad tillväxt av skatteunderlaget samtidigt med ett ökat behov inom välfärden. SKL konstaterar att den besvärliga demografiska utveckling som ekonomer länge varnat för, nu har inletts. *Kostnaderna för välfärden kommer att öka i betydligt snabbare takt än kommunsektorns intäkter framöver. För att klara välfärden behövs olika åtgärder, som ökade resurser och nya arbetsätt.¹*

Även Piteå får känna av svårigheten att balansera skatteintäkter mot tillgång till en kvalitativ och lagstadgad välfärd. Under en följd av år har skolan fått känna av trycket av en allt kärvare ekonomi. Strömbackaskolan har framförallt under detta senaste budgetår tvingats göra omfördelningar svåra att hantera med den så kallade osthyvelprincipen. För att klara en budget i balans krävs det nu mer än generella resursjusteringar. Det måste till större förändringar i verksamheten för att klara utmaningarna idag och i framtiden.

Den väg som Barn- och utbildningsnämnden visat på för Strömbackaskolans del, är att det ska finnas ett brett gymnasieutbud för Piteås ungdomar. Genom samverkansavtalet med fyrkantsskolorna bereds eleverna ytterligare möjligheter då de inom ramen för avtalet råder frisök. Det innebär att ungdomarna konkurrerar med sina meritpoäng inom Fyrkantens gymnasieskolor, på samma villkor som ungdomarna i de andra samverkanskommunerna.

Men bredden som vi tidigare kunnat upprätthålla, blir svårare att bibehålla i och med ett ekonomiskt betydligt kärvare läge. Vi befinner oss i en situation när vi måste se över vilka inriktningar och program, som vi har möjlighet att ha kvar. Detta måste dock balanseras mot det ansvar som huvudmannen har att bekosta utbildningen för alla ungdomar som är skrivna i Piteå, även de ungdomar som väljer att studera för andra huvudmän. Väljer elever att genomföra sina gymnasiestudier i andra skolor, så kan det leda till ökade kostnader för Strömbacka och för Piteå kommun. Därför måste attraktivitet och effektivitet gå hand i hand. En utbildning som länge brottats med svårigheter när det gäller söktryck är Industriprogrammets inriktning Processteknik.

Bakgrund INPRO

Träutbildningen på Strömbackaskolan har en lång historia. Redan då skolans grundades 1939, fanns två inriktningar inom trä – byggnadssnickare och möbelsnickare. Under sjuttioalet bedrevs den som tvåårig träteknisk linje och under nittiotalet fanns dessutom en ettårig påbyggnadsutbildning. Då den nya läroplanen Lpf94 trädde i kraft, blev utbildningen treårig –

---

¹ www.skl.se Ekonomirapporten 2018 – Om kommunernas och landstingens ekonomi.

Industriprogrammet inriktning Trä. Intresset för utbildningen har växlat genom åren, och det är inte bara under de senaste åren som problem med söktryck har identifierats. Från läsåret 1995/96 fram till läsåret 2012/13, finns avgångsbetyg endast från fyra årskullar.² I november 1999, föreslår dåvarande gymnasiechef till nämnden, att få starta lokala profileringar mot Industri och Trä med riksintag under förutsättning att regeringen skulle fatta beslut enligt Skolverkets förslag. Det framkommer också av dokumentet att Trä legat nere de två föregående åren på grund av för få sökande till programmet.³ Från läsåret 95/96 fram till läsåret 12/13, finns avgångsbetyg endast från fyra årskullar. Förslaget om riksrekrytering var förmodligen grundat i en önskan att kunna få upp söktrycket till utbildningen.

I nuvarande form, startade Industritekniska programmets Processteknik -Trä (INPRO) år 2011 i och med att den nya gymnasieförordningen GY11 trädde i kraft. Den blev en lokalt utformad yrkesutgång inom Industritekniska programmets inriktning Processteknik. Tanken var att erbjuda en utbildning som var nischad mot trävarubranschen i Piteå, framförallt mot företag med industriell och prefabricerad tillverkning. Utbildningen innehåller bland annat yrkeskurserna *Industritekniska processer, Produktionsteknik, Produktionsutrustning, Bygga i trä, CAD/CAM, Datorstyrd produktion, Materialkunskap, Tillverkningsunderlag, Underhåll- och driftsäkerhet*.

Så här beskrivs inriktningen processteknik av Skolverket:

Inriktningen processteknik ska ge kunskaper om kemiska eller mekaniska industriprocesser, kvalitetskontroll samt styr- och reglerteknik. Inriktningen kan leda till arbete med att planera och sköta driften vid kemiska eller mekaniska anläggningar där arbetet också kan innefatta flödeskontroller, tillståndsbedömningar och kvalitetsbedömningar.⁴

Så här beskrivs utbildningen vid Strömbäckaskolan:

På inriktningen industri/process/trä får du lära dig allt från möbeltillverkning till att bygga hus. Hela kedjan från design, ritning till produktion. Du får träna på att bearbeta trä med olika maskiner, både stationära och handhållna, både manuella och datoriserade. När du är klar kan du jobba inom något av de många husföretag som finns, sågverksindustrin eller på ett snickeriföretag där produktionen sker i huvudsak inomhus.⁵

Utifrån Skolverkets beskrivning av inriktningen så förefaller valet av inriktning kopplat till yrkesutgång inte helt självklar. De nationella yrkesutgångar som liknar Strömbäckaskolans INPRO, ligger företrädesvis under en annan inriktning, nämligen Produkt- och maskinteknik. Text Sågverksoperatör, Verkstadssnickare, Maskinsnickare och CNC-operatör – trä.⁶

Skolverket är i full gång med att göra en översyn av yrkesutgångar, ett arbete som förväntas bli klart under våren. Branschen är involverad i detta arbete. Ännu har inte förslaget landat på beslutsfattarnas bord, men information som vi mottagit från Skolverket anger att yrkesutgången Verkstadssnickare eventuellt kommer att försvinna då den bedöms vara föråldrad. Inriktningen Processteknik föreslås ha tre yrkesutgångar *Processoperatör – driftsäkerhet och underhåll, Industrilackerare och Laboratorietekniker mot*

---

² Strömbäckaskolans arkiv. Betygsdokument.

³ Piteå kommun, Barn och utbildning. Dnr 1999/206,612.

⁴ www.skolverket.se (2019-04-10).

⁵ www.pitea.se/strombackaskolan (2019-04-10).

⁶ www.programvaljaren.se (2019-04-10).

kemisk industri. Detta är yrkesutgångar som finns redan idag, dock ej på Strömbackaskolan.

Yrkesutgången Processteknik - Trä, matchar inte de tankar som finns inom Skolverket och inom branschen. Det har också varit svårt att skapa ett engagemang för utbildningen i det lokala näringslivet.

Att yrkesutgången *Trä* har legat under en egen inriktning – Processteknik, har inneburit att elever kunnat söka utbildningen redan från årskurs ett, något som är möjligt för utbildningar inom Industriprogrammet, Estetiska programmet och Hantverksprogrammet.⁷ Detta har gjort, att det funnits en större tydlighet för eleverna vilken utbildning de söker och antas till.

Nuläge

Elever

Idag studerar 21 elever på inriktningen fördelat på två årskurser. Årskurs ett och tre. Det finns inga elever i åk 2. Utöver detta har Strömbackaskolan bedrivit tvåårig Yrkesintroduktion för obehöriga elever med 10 elever i varje klass. Totalt finns alltså 41 elever inskrivna vid utbildningen.

Det har varit svårt att skapa attraktivitet för utbildningen vilket har återspeglats i söksiffrorna. Eleverna söker inriktningen redan från årskurs ett. Men trots att vi haft ett stort söktryck till Bygg- och anläggningsprogrammet en lång följd av år, så har det inte per automatik varit så att eleverna haft INPRO-Trä som sitt andra- eller tredjehandsval. Detta är något som ledning och SYV vid Strömbacka fört diskussioner kring, med Studie- och yrkesvägledarna på grundskolan, då vi ansett att utbildningen borde vara attraktiv för de elever som inte tar sig in på Bygg- och anläggningsprogrammet. Därför har Studie- och yrkesvägledarna i grundskolan uppmanat elever som söker till Bygg, att överväga att också ha INPRO-Trä som något av sina andrahands- eller tredjehandsval.

Nationellt program/inriktning				
År	Förstahandssökande	Varav obehöriga	Antagna	Avgångselever
2011-12	11	4	9+1*	0
2012-13	5	1	10	0
2013-14	2	2	Startade ej	7 elever yrkesexamen
2014-15	0	0	Startade ej	5 elever yrkesexamen 1 elev studiebevis
2015-16	7	3	6+1	0
2016-17	5	0	10	0
2017-18	1	0	Startade ej	9 elever yrkesexamen*
Totalt				22 elever varav 21 med yrkesexamen
2018-19	5	1	10	Prel 10 elever

⁷ Gymnasieförordningens 4 kap 25§.

2019-20	3	2	Startar ej	0
2020-21				Pre1 10 elever
Förväntat				20 elever där utbildningen fortfarande pågår

* 9+1 indikerar att nio elever antogs, men att det tillkom en elev i ett senare skede.

* Bland avgångseleverna kan elever från Yrkesintroduktion eller Programinriktat individuellt val finnas med om de samläst med klassen på nationell inriktning och därmed gjort sig behöriga och fått examen eller studiebevis.

Läsåret 19/20 finns endast en åk 2 på den nationella inriktningen och en åk 2 på Yrkesintroduktion. Totalt 20 elever. Eventuellt kan det bli aktuellt att några elever på Yrkesintroduktion beviljas ett tredje år och i så fall tillkommer dessa elever.

Anställda

De lärare som undervisar mot yrkesämnen är idag fyra personer på 3,3 tjänster. En person har en tillfällig deltidsplacering på Strömbacka, med grundplacering vid Hortlax högstadium.

Kostnader

Idag är Industriprogrammet det program som har de högsta kostnaderna per elev vid Strömbacka. En elevplats är beräknad till 212 629 kronor år 2019. Detta kan jämföras med rikspriset som ligger på 154 800 kronor. Orsaken till det höga kostnadsläget är framförallt de små grupperna sett över hela Industriprogrammet. Förutom att de verkliga kostnaderna är höga, så innebär det också, att den interkommunala ersättningen för elever som söker till Industriprogrammet i Piteå från samverkansområdet, inte täcker de verkliga kostnaderna. Prislistan för samverkansområdet är ett genomsnitt av Bodens, Luleå och Piteås kostnader. I och med att Industriprogrammet endast finns i Luleå och Piteå, så blir priset ett medel av dessa kommuners kostnader. I Luleå har man en kostnad för Industriprogrammet motsvarande 147 978 kronor. Snittkostnad i Fyrkanten landar på 180 303 kronor per elev och år. Om man bortser från andra kostnader och enbart tittar på undervisningskostnaderna, så är de ca 28 000 kronor högre per elev i Piteå. Detta beror framförallt på de små grupperna.

Bransch

Det har varit svårt att få branschen engagerad i utbildningen. Programråden har inte varit prioriterade över tid. Både ledning, personal och processledaren för Teknikcollege Norrbotten har engagerat sig för att få näringslivet att vakna, men det har inte lyckats fullt ut och det företag som framförallt har engagerat sig anställer hellre elever från Bygg- och anläggningsprogrammet och ger företräde till dessa elever vid APL. I Piteå finns ett par företag inom specialsnickerier, mot köks- butik- och hotellinredning som anställt någon/några elever från utbildningen. Men någon större arbetsmarknad kan man inte tala om, även om många elever gått till anställning i olika företag.

Slutsatser och konsekvenser av en nedläggning av INPRO-Trä

Näringsliv

Skulle branschen i Piteå lida skada om utbildningen lades ned? Bedömningen är att så knappast skulle bli fallet, eftersom Bygg- och anläggningsprogrammet finns och eleverna

därifrån är eftertraktade. Dessutom kommer det förväntade behovet av arbetskraft inom bygnadsindustrin att minska kommande år. Sveriges byggindustrier gör följande uttalande efter senaste konjunkturmätningen:

Minskande bygginvesteringar dämpar tillväxten i svensk ekonomi. Anledningen är att bostadsproduktionen faller samtidigt som de privata lokalinvesteringarna sjunker under nästa år. Ett fortsatt starkt offentligt lokal- och anläggningsbyggande, samt stigande privata anläggningsinvesteringar utgör däremot en positiv motvikt. Byggmarknaden fortsätter sin tudelning både mellan delsektorer och regioner, men fram tonar bilden av en tidigare het konjunktur som numera är under kraftig nedkylning.⁸

Konjunkturen indikerar att behovet av byggnadsarbetare, byggnadssnickare kommer att mattas av framöver. Detta kommer sannolikt att i viss mån påverka elevernas val av utbildning.

Elevers valmöjligheter

Utbudet för eleverna påverkas i viss mån, framförallt för de elever som på grund av för låga meritvärden inte tar sig in på Bygg- och anläggningsprogrammet. Om nuvarande INPRO-Trä, skulle flyttas över till inriktningen Produkt- och maskinteknik, så finns inte möjligheten att erbjuda yrkesutgången från åk 1. Samtliga elever skulle då söka till Produkt- och maskinteknik och sen är det betygen som i åk 2 avgör vilken yrkesutgång man tar sig in på. Det kan innebära en osäkerhetsfaktor för eleverna när de gör sina val till gymnasiet.

Om yrkesutgången läggs ned, är det rimligt att även Yrkesintroduktionsprogrammet IMYRK-trä läggs ned. Under den period då vi haft många elever på Språkintrouktion, har det varit bra att kunna erbjuda fler inriktningar på Yrkesintroduktion. I framtiden kommer vi utifrån det vi vet i dagsläget om migrationen, att behöva gå ned till färre inriktningar på IMYRK.

Läsåret 19/20 startas inte någon grupp på IMYRK-trä, då det inte finns någon årskurs I att lägga den emot. Introduktionsprogrammet har varit ett populärt val, särskilt för många av de nyanlända eleverna, företrädesvis pojkar. Eleverna har trivts och man har haft få avhopp. Ur ett samhällsekonomiskt och mänskligt perspektiv är det också viktiga aspekter.

Anställda

I dagsläget ser vi inte att någon av nuvarande anställda på inriktningen skulle riskera att förlora sitt jobb. Bristen på lärare är stor och de som är anställda har lång anställningstid i kommunen. Däremot innebär det naturligtvis en oro och sorg att det arbete som man bedrivit förändras eller försvinner. På Strömbackaskolan kan det finnas behov av yrkeslärare bland annat på gymnasiesärskolans Hantverksprogram, och skulle inte Strömbackaskolan räcka till som arbetsområde, så finns i grundskolan behov av lärare. Berörda lärare har också andra kompetensområden inom sin lärarprofession som kan behövas på Strömbacka. Här ska också påpekas att det är en kompetent yrkesgrupp vi pratar om, som har gjort ett mycket bra arbete med eleverna genom åren.

---

⁸ Konjunkturrapport från Sveriges byggindustrier. Byggkonjunkturen. 2019-04-03.

Ekonomi

De ekonomiska konsekvenserna är svåra att exakt beräkna då vi inte vet vilka gymnasieutbildningar eleverna kommer att söka istället. Men målet är att öka söktrycket till Industriprogrammets övriga inriktningar. Vi gör också ett försök att öka antalet platser på Bygg- och anläggningsprogrammet läsåret 19/20 med åtta platser, dels i syfte att effektivisera, men också för att dämpa konsekvenserna för eleverna och branschen om INPRO-Trä skulle försvinna. Om eleverna kan fylla på tomrum i befintliga grupper så blir effekten naturligtvis störst. Kostnadsmässigt skulle det innebära en besparing på ca 1-1,5 miljoner kronor per helår. Utöver detta skulle besparingar kunna göras på Yrkesintroduktion – Processteknik-Trä. Det är osäkert hur stora dessa besparingar skulle kunna bli eftersom det beror på var eleverna istället ska undervisas. Men en bedömning är att en besparing skulle kunna göras motsvarande 500 000 kronor per år.

En annan fråga som påverkar ekonomin är Investeringar. För att hålla utbildningen igång med modern utrustning så behöver det göras investeringar. De investeringsmedel som Strömbäckskolan har tilldelats under en lång följd av år är 3 miljoner kronor. Ingen indexreglering har skett utan vi har fått anpassa investeringarna till de medel vi haft till förfogande. I praktiken har det inneburit minskade resurser till investeringar sett över tid. Om man skulle lägga ned utbildningen INPRO-Trä skulle investeringsmedel kunna tillföras andra delar av verksamheten för att stärka befintliga utbildningar.

Lokaler

De lokaler som idag används för INPRO-Trä, skulle, i alla fall delvis, kunna inrymma den pågående satsningen inom automation, där verkstadslokaler för ändamålet behöver ställas till förfogande.

Slutsatser

Som ett steg att nå en budget i balans, föreslås en nedläggning av inriktningen Industri Processteknik - Trä. Att beräkna kostnadsvinster för detta är svårt, då man inte vet var eleverna istället kommer att studera. Om eleverna söker andra utbildningar till höga kostnader inom eller utanför kommunen, ja då har vi inte vunnit något eftersom detta också finansieras från Strömbäckskolans ram. Men kan vi genom att stärka andra delar, se över platser på andra inriktningar så att vi kan bereda dem plats på Strömbäckskolan, så skulle en årlig besparing på ca 2 miljoner kronor vara möjlig.

Vid årets antagning till Industriprogrammet ser vi att intresset för Industriprogrammets övriga inriktningar har stärkts. Där är vi åter tillbaka på en nivå av 28 antagna från att ha legat på 14-16 antagna under några år. Det innebär att kostnaderna för utbildningen förhoppningsvis på sikt kan hamna på nivåer som ligger närmare rikspriset.

Om vi inte gör mer drastiska förändringar i vår verksamhet, så kommer det inte att vara möjligt att nå en budget i balans. En nedläggning av en verksamhetsgren skulle sannolikt underlätta denna resa, utan att för den skull äventyra arbetsmiljön för befintlig personal. Det blir ett kvalitetstapp för de elever som sett inriktningen som ett gott utbildningsval. Men samtidigt är det svårt att göra stora ekonomiska effektiviseringar utan att förlora i kvalitet trots att man på sikt får anta att man vinner i kvalitet, inom andra delar av verksamheten.

Förslag till beslut

1. Att lägga ned Industritekniska programmets inriktning Processteknik -Trä från läsåret 20/21. De elever som antogs till nationellt program hösten 2018 har rätt att slutföra sin utbildning.
2. Att lägga ned Yrkesintroduktion Processteknik – Trä inom Industriprogrammet från och med läsåret 20/21.

Britta Dahlén.....

Britta Dahlén
Gymnasiechef, Strömbackaskolan
Utbildningsförvaltningen, Piteå kommun